

Висновки. Внаслідок запровадження Концепції реформування та розвитку лісового господарства України (2006 р.) відбувається зменшення обсягів суцільних рубань, заміна їх на поступові і вибіркові. Існує тенденція збільшення частки виконання робіт у лісовому господарстві сторонніми організаціями, часто – приватними підприємцями, проте створення конкурентних засад надання послуг не завжди забезпечується. Порядок справляння плати за використання лісових ресурсів істотно не змінився, окрім зниження ставок збирання на деревину, заготовлену під час вибіркового рубання, що може стати одним з дієвих інструментів для надання переваги вибіркового рубання над суцільними в умовах прозорості економічних та правових відносин. Концепція електронного обліку лісів на практиці зводиться до маркування лісоматеріалів круглих на верхніх складах за допомогою встановлення чіпів, введення вручну основних таксаційних параметрів та визначення об'ємів сортиментів.

У зв'язку з недостатнім впливом таких зрушень на ефективне управління лісовим господарством, розробляють нову концепцію реформування галузі [4]. Значну увагу приділяють зменшенню кількості підпорядкованості відомствам; розробленню механізмів задоволення внутрішнього попиту на сировину з боку деревообробних підприємств; інституційній реформі відокремлення функцій законотворення і державного контролю від функцій ведення лісового господарства; забезпечення переходу на еколого-орієнтовані високомеханізовані методи ведення лісового господарства; розробленню нових правил торгівлі необробленою деревиною; забезпеченню доступу до деревної сировини на засадах справедливої конкуренції, формуванню реєстру непродуктивних земель сільськогосподарського призначення, які можуть бути використані для вирощування багаторічних енергетичних культур і плантацій верби й тополі.

Література

1. Дейнека А.М. Соціально-економічні передумови реформування системи управління лісовим господарством / А.М. Дейнека // Економіка: проблеми теорії та практики : зб. наук. праць. – В 6-ти т. – Дніпропетровськ : Вид-во ДНУ. – 2009. – Т. VI, вип. 252. – С. 1517-1525.
2. Дячишин О. Особливості соціальної відповідальності у лісовому господарстві / О. Дячишин // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2015. – Вип. 25.3. – С. 213-219.
3. Екологізація лісокористування в контексті подолання глобальних екологічних загроз / за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. І.М. Снякевича. – Львів : Вид-во "Камула", 2014. – 592 с.
4. Концепція реформування лісового господарства України. Проект. Обговорено 27.04.2015 на засіданні Координаційної Ради при Держлісагенстві України. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://dklg.kmu.gov.ua/forest/control/uk/publish/article?art_id=148451&cat_id=134717
5. Снякевич І.М. Лісова політика: теорія і практика : монографія / І.М. Снякевич, І.П. Соловій, О.В. Врублевська, А.М. Дейнека; за наук. ред. проф., д-ра екон. наук І.М. Снякевича. – Львів : Вид-во ЛА "Піраміда", 2008. – 612 с.
6. Мішенін С.В. Еколого-економічні та соціальні орієнтири лісоресурсного розвитку на підприємницьких засадах / С.В. Мішенін, Г.А. Мішеніна, І.Є. Ярова // Вісник Сумського національного аграрного університету : зб. наук. праць. – 2012. – Вип. 3(51). – С. 3-10.
7. Про схвалення Концепції реформування та розвитку лісового господарства: Розпорядження Кабінету міністрів України від 18 квіт. 2006 р., № 208-р. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.rada.gov.ua>.
8. Про затвердження Правил поліпшення якісного складу лісів : Постанова Кабінету Міністрів України від 12 травня 2007 р., № 724. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/724-2007-%D0%BF>.

9. Снякевич І.М. Лісова політика : підручник / І.М. Снякевич, А.М. Дейнека, І.П. Соловій. – Вид. 2-ге, [перероб. та доп.]. – К. : Вид-во "Знання", 2013. – 323 с.

10. Снякевич І. Національна політика в лісовому господарстві у контексті глобальних екологічних загроз / І. Снякевич // Економіка України : політико-економ. журнал. – 2012. – № 4. – С. 61-68.

11. Состояние лесов мира 2014. Приумножение социально-экономических выгод, обеспечиваемых лесами : информ.-аналит. матер. – Рим : Вид-во ФАО, 2014. – 160 с. [Электронный ресурс]. – Доступный с <http://www.fao.org/3/a-i3710r.pdf>.

12. Стігліц, Джозеф. Глобалізація та її тягар : пер. з англ. – К. : Вид. дім "КМ Академія", 2003. – 252 с.

Дячишин О.В. Реформирование лесного хозяйства Украины: последствия и проблемы

Рассмотрено значение лесов для экономической, экологической, социальной сфер и предпосылки для реформирования лесного хозяйства Украины. Предложены способы решения проблем лесного хозяйства. Осуществлен анализ внедрения мероприятий, запланированных Концепцией реформирования и развития лесного хозяйства. На примере предприятий Львовского ОУЛМХ, рассмотрено использование подрядных организаций на лесозаготовительных работах.

Ключевые слова: лесное хозяйство, реформирование, конкурентные принципы предоставления услуг.

Dyachyshyn O.V. Reformation of Forestry of Ukraine: Consequences and Problems

The paper considers the importance of forests for economic, environmental and social spheres, the preconditions for reforming forestry of Ukraine. Methods of solving problems in forestry have been proposed. The implementation of measures scheduled by the Concept of Reformation and Development of Forestry has been analyzed. The use of contracting organizations for forest harvesting operations has been examined on the example of enterprises subordinated to the Lviv Regional Forestry and Hunting Administration.

Keywords: forestry, reformation, competitive principles, provision of services.

УДК 631.1.017.3:711.454

Ст. наук. співроб. Н.В. Палапа, д-р с.-г. наук –
Інститут агроекології і природокористування НААН України

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ВІТЧИЗНЯНОГО ТА ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ДЛЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМИ ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Наведено порівняльну характеристику розвитку сільських територій в Україні та зарубіжних країнах, подано основні напрямки діяльності Спільної Аграрної Політики (САП), на базі якої здійснюється аграрна політика Європейського Союзу. Показано роль сільськогосподарських кооперативів у вдосконаленні реалізації та збуту сільськогосподарської продукції. Розглянуто механізми реалізації програм розвитку сільських територій та напрямки діяльності уряду країн Європи та світу. Окреслено можливі перспективи збалансованого розвитку сільських територій для України через вдосконалення нормативно-правового забезпечення.

Ключові слова: сільські території, збалансований розвиток, аграрна політика, нормативно-правове забезпечення, сільськогосподарські кооперативи.

Постановка проблеми. У зв'язку з перспективами інтеграції України до європейської спільноти дедалі більшої актуальності набувають питання, пов'язані з адаптацією вітчизняної аграрної політики до вимог Спільної аграрної політики (САП) ЄС. Нині сільські території України продовжують занепа-

дати. Проявляється це у бідності селян та руйнуванні соціальної інфраструктури сіл, безробітті та трудовій міграції, відсутності мотивації до праці та економічного інтересу жити і працювати у сільській місцевості. Варто зауважити, що деградація сільських територій є небезпечною не лише для подальшого розвитку аграрного сектору економіки, але й становить загрозу продовольчій безпеці усієї країни, а тому головним завданням має стати формування та розроблення стратегії і тактики державної політики розвитку сільських територій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження сутності визначення поняття розвитку сільських територій України зробили вітчизняні вчені в галузі аграрного права О.М. Бородіна, О.В. Гафурова, В.М. Єрмоленко, В.В. Носік, А.М. Статівка, В.Ю. Уркевич та вчені-економісти А.В. Лісовий, О.І. Павлов, В.В. Юрчишин та ін. У їхніх працях відображено ґрунтовні результати досліджень засад багатофункціонального розвитку села, сільських територій та сільського простору; принципів соціально-економічного управління розвитком сільських територій; стратегічних аспектів розвитку соціо-просторових аграрних систем, а також проаналізовано досвід розвитку сільських територій у зарубіжних країнах.

Постановка завдання. Метою роботи є аналіз механізмів розвитку сільських територій у країнах Європи та світу. Розглянуто досвід розвитку сільських територій у зарубіжних країнах та можливу адаптацію до нього українських реалій.

Виклад основного матеріалу. Незважаючи на те, що в Україні досі немає визначення терміна "сільські території", ним вільно оперують як науковці, так і законодавці. Європейська рада визначає сільські території не за часткою населення, а за мірою використання земель для сільського та лісового господарства, за ступенем розвитку рибного господарства, економічною діяльністю і характером освітньо-культурних заходів жителів населеного пункту.

У Постанові Верховної Ради України від 24 грудня 1999 р., № 1359-XIV "Про затвердження Концепції сталого розвитку населених пунктів" прописано, що сталий розвиток – це "соціально, економічно і екологічно збалансований розвиток міських і сільських поселень, спрямований на створення їх економічного потенціалу, повноцінного життєвого середовища для сучасного та наступних поколінь на основі раціонального використання ресурсів (природних, трудових, виробничих, науково-технічних, інтелектуальних тощо), технологічного переоснащення і реструктуризації підприємств, удосконалення соціальної, виробничої, транспортної, комунікаційно-інформаційної, інженерної, екологічної інфраструктури, поліпшення умов проживання, відпочинку та оздоровлення, збереження та збагачення біологічного різноманіття та культурної спадщини".

Під "сталим розвитком сільських територій" розуміють такий розвиток села, за якого забезпечуються зростання, диверсифікація і підвищення ефективності сільської економіки, стабілізація чисельності населення і збільшення тривалості життя, повна і продуктивна зайнятість працездатного населення, підвищення рівня і якості життя в сільських районах, раціональне використання і відтворення їх природно-ресурсного потенціалу" [1, 2].

Збалансований розвиток сільських територій України характеризується затяжними негативними тенденціями. Наприклад, основні показники соціальної

сфери, такі як демографічна ситуація, соціальна та інженерна інфраструктура, зайнятість та рівень життя селян, свідчать про деградацію сільської поселенської мережі. Цьому також сприяє затяжна криза в українській економіці.

Доцільно зазначити, що розвиток сільських територій у європейських країнах (Польща, Румунія, Болгарія, Словаччина та ін.) також пережив подібну кризу. Проте, на відміну від України, вони вчасно змогли правильно визначити проблемну ситуацію та її чинники, а вже потім розробили механізм покращення збалансованості розвитку села. Європейські країни чітко визначили такі підходи до розвитку сільських територій: "чітке окреслення поняття сільської території; право сільських жителів на доступ до сільських благ; рівні соціальні права сільських та міських жителів; орієнтація на багатофункціональний розвиток села; зміна суспільних функцій села" тощо. Отже, держава сприяла розвитку не тільки агропромислового виробництва, але й соціальної сфери на сільських територіях [3].

Окрім цього, було розроблено спеціальний механізм покращення розвитку сільських територій, який охоплював: виділення ресурсів на певні цілі; оголошення конкурсу проектів; формування ініціативної групи; визначення пріоритетних проектів – насамперед з депресивних територій; проведення конкурсу; втілення проектів; відстеження ефективності проектів. З цією метою було проведено спеціальну освітню роз'яснювальну роботу, відповідні навчальні поїздки та відрядження, було сформовано групи партнерів.

У Європейському Союзі аграрну політику здійснюють на основі Спільної Аграрної Політики (САП). Основними напрямками діяльності САП на сьогодні є сприяння конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва, менеджмент земельних ресурсів, підвищення рівня та якості життя селян, а відтак забезпечення їхнього добробуту.

З огляду на це, у 1988 р. було сформовано Європейську робочу групу з питань розвитку сільських територій та відновлення села (ARGE), а згодом Європейський фонд регіонального розвитку (ERDF), Європейський соціальний фонд (ESF), Європейський сільськогосподарський фонд орієнтації та гарантій (EAGGF), Фонд фінансових інструментів підтримки рибальства (FIFG) тощо [4]. Поряд із цим, було створено окрему інституцію – Європейський фонд розвитку сільських територій (ЄФРСТ), мета якого полягала у контролі за реалізацією зазначеного вище механізму та нівелювання впливу національних державних інституцій на їхній розвиток.

На прикладі країн Заходу можна переконатися, що розвиток сільського господарства неможливий без розвитку сільських територій. Враховуючи це, К.В. Береговий (2011) виокремлює такі нагальні завдання, виконання яких сприятиме збалансованому розвитку сільських територій в Україні: "створення правової бази щодо регулювання розвитку села; здійснення фінансового оздоровлення галузей сільського господарства; формування ефективного конкурентоспроможного сільського виробника; створення та введення в дію на державному та регіональному рівні цільових програм; поєднання заходів підвищення ефективності сільського господарства з державною підтримкою розвитку виробництва і сільських територій".

З метою вдосконалення системи реалізації та збуту сільськогосподарської продукції та з огляду на успішність функціонування сільськогосподарських кооперативів у країнах Європи, було прийнято розпорядження КМУ № 184-р від 11.02.2009 р. "Про схвалення Концепції Державної цільової програми підтримки розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів на період до 2015 р." та № 129-р "Про організаційні заходи щодо сприяння розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації та доступу особистих селянських та фермерських господарств на ринки аграрної продукції". На жаль, чітких кроків у цьому намірі не було реалізовано, а поставлені завдання виконували частково. Наприклад, на "Програму розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів на 2003-2004 рр." не було виділено жодних коштів з державного бюджету.

Як свідчить досвід, у Канаді та країнах ЄС група кооперативів, що займаються заготівлею, переробленням і збутом (оптовим і роздрібним) сільськогосподарської продукції є найчисельнішою (наприклад кооперативи молочної і м'ясної спеціалізації, кооперативи власників лісу, зі збуту яєць і птиці, з виробництва насіння сільськогосподарських культур, з виробництва крохмалю тощо). Доцільно зазначити, що такий механізм є дієвий завдяки хорошій нормативно-правовій базі, що регулює питання створення та діяльності сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів. Саме тому в Україні передусім потрібно впорядкувати та вдосконалити таку нормативно-правову базу, щоб сільськогосподарська кооперація була формою самоорганізації та взаємодопомоги селян; самозахисту соціально-економічних прав та інтересів; самооборони від монополістів та нечесної конкуренції; забезпечення якості продукції, що виробляється.

Висновки. Розвиток сільських територій в Україні на сьогодні є надзвичайно низьким. Незважаючи на існуючу низку державних заходів і програм, функціонуюча система цілей та інструментів сучасної політики України, узгодження загальнодержавних і регіональних інтересів під час формування й реалізації політики розвитку сільських територій, на жаль, є недостатньо дієвими і потребують удосконалення. Сукупність інструментів регулювання розвитку сільських територій охоплює програмування розвитку окремих територіальних утворень, регулювання міжбюджетних відносин, запровадження спеціального режиму інвестування, централізовані капіталовкладення та інвестиційні субвенції, регулювання транскордонного й прикордонного співробітництва. Проте практичне використання цих інструментів не можна назвати повним та ефективним. Основною проблемою сучасної політики розвитку сільських територій України є відсутність послідовного й безперервного контролю та належного рівня відповідальності за прорахунки й невиконання намічених зобов'язань.

Література

1. Поленкова М.В. Сталій розвиток сільських територій у контексті проблем сільського розвитку : матер. IV Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 22-23 груд. 2011 р.) / М.В. Поленкова. – К. : Вид-во "Либідь", 2011. – С. 75-79.
2. Береговий К.В. Соціально-економічний розвиток села в умовах європейської інтеграції / К.В. Береговий // Науковий вісник НУБіП України : зб. наук. праць. – К. : Вид-во НУБіП України. – 2011. – Вип. 163, ч. 2. – С. 233-239.

3. Стегней М.І. Прийнятність для України європейського досвіду розвитку сільських територій / М.І. Стегней. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://nauka.kushnir.mk.ua>.

4. Досвід Канади та країн ЄС у сфері політики з підтримки розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів: аналітичне дослідження / уклад. : С. Курдицький (голов. ред.), В. Бондарчук, Д. Алколей, Л. Молдаван та ін. – К. : Вид-во "Лібра", 2011. – 91 с.

Palana H.V. Развитие сельских территорий в Украине и опыт зарубежных стран

Приведена сравнительная характеристика развития сельских территорий в Украине и зарубежных странах, представлены основные направления деятельности Совместной Аграрной Политики (САП), на основании которой проводится аграрная политика Европейского Союза. Показана роль сельскохозяйственных кооперативов в усовершенствовании реализации и сбыта сельскохозяйственной продукции. Рассмотрены механизмы реализации программ развития сельских территорий и направления деятельности правительства стран Европы и мира. Определены возможные перспективы сбалансированного развития сельских территорий для Украины через совершенствование нормативно-правового обеспечения.

Ключевые слова: сельские территории, сбалансированное развитие, аграрная политика, нормативно-правовое обеспечение, сельскохозяйственные кооперативы.

Palapa N.V. Rural Development in Ukraine and Foreign Countries Experience

Comparative analysis of rural development in Ukraine and foreign countries is conducted. The main activities of the Common Agricultural Policy (CAP), on which the agricultural policy of the European Union is based, are presented. The role of agricultural cooperatives in improving the implementation and marketing of agricultural products is defined. The mechanisms of implementation of rural development programs and activities of governments in Europe and the world are researched. Some possible prospects for sustainable rural development for Ukraine by improving regulatory support are outlined.

Keywords: rural development, sustainable development, agrarian policy, regulatory support, agricultural cooperatives.

УДК 332.3

Асист. Ю.Ю. Стадницька – НУ "Львівська політехніка"

ЧИННИКИ ПРОСТОРОВОЇ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ПЛАТЕЖІВ ЗА ЗАБРУДНЕННЯ ДОВКІЛЛЯ В УКРАЇНІ

Досліджено додаткові обставини впливу на просторову диференціацію платежів за забруднення довкілля. Наведено характеристику заходів щодо зменшення емісії забруднень під час розміщення підприємства. Виявлено причини просторової диференціації активності підприємств щодо обмеження забруднення довкілля, а саме: просторова диференціація ставок платежів за забруднення довкілля, просторова диференціація витрат на обмеження забруднення довкілля та просторова диференціація асиміляційного потенціалу. Запропоновано можливі базові та деталізовані варіанти різної активності підприємств щодо обмеження забруднення довкілля за впливу двох чинників. Обґрунтовано можливі ситуації для чинника просторової диференціації асиміляційного потенціалу.

Ключові слова: чинник розміщення, забруднювальні речовини, просторова диференціація, забруднення навколишнього середовища, асиміляційний потенціал довкілля, емісія забруднень, екологічні витрати, технології виробництва, платежі за забруднення довкілля.

Правильний вибір місця для господарської діяльності є необхідною умовою її функціонування. За багатьма напрямками розміщення господарської ді-